

JASMINA REZA

ART

Režija:
Alisa Stojanović

Jasmina Reza (*Yasmina Reza*)
A R T

Prevod ANA MORALIĆ

Rediteljka: ALISA STOJANOVIĆ
Scenograf: DARKO NEDELJKOVIĆ
Asistentkinja scenografa: VIDA NEDELJKOVIĆ
Kostimografkinja: ZORA MOJSILOVIĆ
Asistentkinja kostimografkinje: MILICA POŽAR
Muzika: DRAGOLJUB ĐURIČIĆ,

NIKOLA DIMUŠEVSKI

Borba: FERID KARAJICA
Dramaturg: MIOMIR PETROVIĆ
Organizator: GORAN ILIĆ
Organizatorka: JELENA FATIĆ
Asistent organizatorke: LAZAR NENADIĆ

IGRAJU:

MARK..... TIHOMIR STANIĆ

SERŽ.....SVETOZAR CVETKOVIĆ

IVAN.....BRANISLAV ZEREMSKI

Dizajn tona: ĐURO SANADER/ DRAGAN STEVA-
NOVIĆ- BAGZI

Dizajn svetla: RADOMIR STAMENKOVIĆ/

Inspicijentkinja: EMILIJA RAFAJLOVIĆ

Suflerka: DRAGANA ANĐELKOVIĆ

Inspicijentkinja i suflerka: MARINA VUJEVIĆ

Šef garderobe: GROZDANA STANOJEVIĆ

Šef rekvizite: PETAR RADOVANOVIĆ

Maska: SMILJA RISTIĆ/

Majstor pozornice: VLADISLAV STEVANOVIĆ

Pozorište Atelje 212, Scena „Mira Trailović“, premi-
jera 04. 10. 1997/ 31. 01. 2020.

FENOMEN ART

U Parizu, na sceni Komedi Teatra Šanzelize, 1994. godine dogodila se premijera komada Art francuske autorke Jasmine Reze. Odmah posle francuske premijere, Art je, u prevodu Kristofera Hemptona, premijerno izveden 1996. godine, na londonskom Vest Endu, gde je, sa neverovatnim uspehom, igran osam godina. Usledila je i jednako uspešna njujorška premijera i 600 igranja predstave Art. Negde između londonske i njujorške, 4. oktobra 1997. godine, izvedena je i naša premijera Arta u Ateljeu 212, u režiji Alise Stojanović.

U Parizu, Art dobija tri Molijerove nagrade- za najbolji komad, predstavu i Jasmina Reza za najboljeg autora. U Londonu, nagrada Lorens Olivije za najbolju komediju pripala je Artu, kao i nagrada Ivning standarda (*Evening Standard Theatre Award*), najstarija pozorišna nagrada u Velikoj Britaniji koja se dodjeljuje za izuzetno pozorišno dostignuće. U Njujorku Art dobija Tonija, ali i nagradu njujorških kritičara (*New York Drama Critics' Circle Award*) za najbolju dramu.

Glumci Ateljea 212 za uloge u predstavi Art naizmenično su nagrađivani na pozorišnim festivalima, na nekim i sva trojica, Branislav Zeremski je za ulogu Ivana dobio Nagradu „Miloš Žutić“ za najbolje glumačko ostvarenje u 1998. godini. Scenograf predstave Darko Nedeljković je zajedno sa svojim timom nagrađen na II Bijenalu scenskog dizajna, a predstava je proglašena najboljom predstavom u sezoni 1997/98. Izvedena je preko 200 puta, igrana na mnogim pozorišnim festivalima i gostovala u Beču, Sarajevu, Mostaru, Banja-

luci, Ženevi, Torontu, Skoplju i mnogim drugim gradovima.

U međuvremenu, Art je preveden na oko 40 jezika i igran širom sveta, od Berlina preko Bombaja, Johanesburga, Buenos Airesa, u ozbiljnim pozorišnim produkcijama i fascinantnim glumačkim podelama.

U francuskim produkcijama Arta igrali su i Žan Luj Tretinjan, Šarl Berling, Žan Rošfor, Pjer Vanek, a Žan Pjer Darusin je u novoj verziji prvog Arta, za ulogu Ivana dobio Molijera za 2018. godinu.

Londonska predstava iz 1996. godine, čiji je jedan od producenata bio i Šon Koneri, imala je pet glumačkih postavki, a prvu su činili Tom Kortni, Alber Fini i Ken Stot.

Njujorška prva podela takođe je bila zvezdana: Alan Alda, Viktor Gerber i Alfred Molina. U sledećim postavkama ulogu Serža su igrali i Henri Gudman, i Džordž Segal i Džo Morton...

Po pravilu, vrlo uspešni, priznati i poznati pozorišni reditelji postavljali su na scenu ovaj komad.

Kristofer Hempton, dramski pisac i prevodilac, jedan od zaslužnih za lansiranje Arta na englesko govorno područje je ovako objasnio odnos glumaca i likova komada: „Ono što je interesantno jeste da se, kao u nekim dramama Harolda Pintera, komad sam prilagođava glumcima, tako da nije važno da li su u podeli tridesetogodišnjaci ili glumci u tridesetim..“

I upravo tako, glumci najrazličitijih godina i temperamenta igrali su u Artu, i, nekako, svaki put su se likovi uspešno adaptirali glumcima.

Mnogi pozorišni kritičari i teoretičari pokušavaju da otkriju „tajnu“ uspeha Arta.

Početnu situaciju komada smatraju dostojnom modernog Molijera, Jasminu Rezu upoređuju sa Pinterom, Nilom Sajmonom, Majklom Frejnom, a Art se nezvanično smatra Mišolovkom našeg doba.

Jedinstvene su ocene da je Art britak, duhovit i oštar, sočnog dijaloga i neverovatno dobro napisanih pauza.

Majkl Bilington, kritičar Gardijana, smatra da komad „otvara niz nerešenih pitanja o modernoj umetnosti. Serž kupuje belo platno za 200 000 franaka. Njegov stari prijatelj Mark misli da je slika đubre. Ivan, njihov zajednički prijatelj, pokušava da pomiri suprotstavljena stanovišta, ali za uzvrat doživljava napad od obojice. Reza postavlja pitanje da li je umetnost pobrkana sa tržišnom vrednošću. Da li kada čujemo da je delo prodato po basnoslovnoj ceni počinjemo drugačije da ga vrednujemo? Autorka takođe istražuje vezu između ukusa i prijateljstva. Da li je moguće prijateljstvo čiji je pogled na umetnost, knjige, pozorište, radikalno drugačiji od našeg? Ako si pristalica modernizma, a ja sam tradicionalista, kao što je to slučaj sa Seržom i Markom- da li tu zaista postoji osnova za pravo prijateljstvo?

Ali, uspeh Arta leži negde drugde. On postavlja jedno od najznačajnijih pitanja: Koliko istine i iskrenosti čovek može da podnese... Reza virtuožno ispituje u kojoj meri su lični i društveni odnosi uslovljeni vešt看 licemerjem. „Iskrenost u društvu“, napisao je Somerset Mom „je kao gvozdena greda u kući od karata“. Izgleda da je prihvatanje

tih pravila igre jedini način da funkcionišemo kao socijalna bića.“

Poslednjih nekoliko godina se predstave Art obnavljaju i u Londonu, i u Parizu i Njujorku. Obnavljaju ih reditelji prvobitnih produkcija, sa novim ili delimično istim podelama. Dvadeset pet godina od prve premijere, globalni fenomen Art se vraća i postaje artefakt novog vremena.

Za tih 25 godina postao je svetski klasik koji je bez problema prešao sve jezičke granice, ujedinio publiku i kritiku, pokazao da umetničko ne isključuje komercijalno i obrnuto, spojio retko kad spojivo američko i evropsko shvatanje pozorišta.

Art je ušao u kvizove pojmova, studije, trivije, prošao analize i dekonstrukcije, javne licitacije o zaradi...

Uprkos žestokoj raspravi koju vode likovi komada, sam komad na čudan način ima svoj život koji spaja, premošćava i prevazilazi konflikte.

Omen est nomen.

Predstava Ateljea 212 takođe je na čudan način uspevala da živeći pozorišni život napravi neke retke vredne mostove i spojeve.

U januaru 1998. godine Pozorište Atelje 212 je bilo prvo pozorište sa ovih prostora koje je, posredstvom švajcarske ambasade i gospodina Lorenca Amberga, gostovalo sa predstavom Art u posleratnoj Bosni i Hercegovini, kada su odigrane po dve predstave u Sarajevu i Mostaru.

Gostovanje u Beču bilo je u Jozefštat pozorištu, i nije, kao većina gostovanja, bilo isključivo name-

njeno našoj publici koja živi tamo. Naši glumci igrali su u dekoru tamošnjeg Arta. Jozefštat je došao sa svojim Artom na gostovanje u Atelje i izveo predstavu u našem dekoru. Posle predstave, na prijemu u gornjem foajeu, dogodila se neverovatna scena koju je Tihomir Stanić opisao ovako: „Glumcu koji u Beču igra ulogu Svetozara Cvetkovića rekao sam „ajmo!“, i počeo da govorim tekst iz predstave. On mi je odgovorio. Tako smo odigrali nekoliko scena a da niko ne zna jezik onog drugog. Gledali su nas prijatelji, njih nekoliko, prisutnih tu u foajeu. To je jedno od najlepših iskustava u pozorištu, dokaz da je jezik nevažan. Nešto drugo je funkcionisalo. Uzbudljivo spajanje.“

Jelena Mijović

Kao kroz neki san.

A onda vidim video sa Srećne Nove 97, neki VHS, drma se slika, kraceri a opet naša deca mala i vesela, i mi isto tako, ponoć – kamera ide prilazim Jeleni Mijović i kažem „drž se Jelka“, ona odgovara „drž se ti Cv, tebi će to biti više potrebno“

I te godine je bio ART. I bilo je sve što čovek može da zamisli, strahovi, panike, aritmije, pritisak, ljubav, patnja, sreća, istina, laž, bol i pozorište, kakvo do tada nismo imali, ili jesmo, ali mi nismo znali pa smo ga otkrili. Alisa, posebna. Darko, dirljivo precizan i duhovit. Zora, svedeno kreativna. Dragoljub, zaspao na jednoj probi, ali ozbiljan.

Prijateljstvo.

Ostali smo uz sve naše razlike prijatelji, veliki, nekad bučni, nekad diskretni, nekad u svađi, ali uvek i ako smem da kažem zauvek – prijatelji.

Art nas je na neki način stvorio i ostavio prijateljima.

Zato se to prijateljstvo i za one koji nas prvi put gledaju ponovo rađa i nastavlja.

S.Cv...

“Ima li u polju koga živog“ vapije ruski vitez ali se niko ne odziva... jedino usamljeni ljudi i oko njih ćutanje, eto to vam je život. To je tekst iz Krotke F.M.Dostojevskog kojom sam polagao prijemni ispit na glumi. U vreme premijere Arta započeli smo probe predstave Bekstvo po tekstu M.A.Bulgakova. Poslednja rečenica koju tamo izgovara lik koji sam igrao glasi: ...a onda će početi da pada sneg i naše će tragove zamesti. Art završava tekstom koji sam u godinama dok predstavu nismo igrali ponavljao u raznim prilikama bezbroj puta: Iz belih oblaka veje sneg, ne vide se ni beli oblaci ni sneg ni studen ni beli blesak tla. Jedan usamljen čovek spušta se na skijama. Sneg veje, veje sve dok taj čovek ne iščezne postavši popuno nevidljiv. Moj prijatelj Serž, moj dugogodišnji prijatelj Serž kupio je je jednu sliku. To je platno veliko metar šezdeset sa metar i dvadeset. Ono predstavlja jednog čoveka koji promiče nekim prostorom i iščezava. Tako ja osećam i vidim svoj život u pozorištu. I zato mi je Art toliko draga predstava. Voleo bih da sad, kad smo je obnovili igramo dok nas ne zaveje sneg.

Tihomir Stanić

Ivan, lik kojeg igram, je razapet između različitih stavova njegova dva najbolja prijatelja....Mnogi su, kada su čuli da se komad Art ponovo stavlja na scenu, bili veoma obradovani... neki su bili začuđeni, čak i skeptični... Kada su me pitali šta ja mislim o tome, rekao sam, kao i Ivan: „Ja radim sve što oni hoće!“

Branislav Zeremski

U Parizu, gde je Umetnost (Art) 1995. ovenčano „Molijerom“ za najbolji komad sezone, i širom Francuske punih osamnaest meseci komad su iz dana u dan igrali Žan -Luj Trentinjan (Jean- Louis Trintignant), Pjer Arditi i Pjer Vanek (Vaneck). Zatim su u kontinentalnu medijsku orbitu ovo scen- sko delce (tri glumca, u jednom dekoru) lansirali i uvek agilni Nemci (berlinski Šaubine), prihvatili ga Italijani, a od oktobra publika londonskog Vest- Enda zahvalna je 29- godišnjoj francuskoj Jevrejki: njen komad je posle skoro 20 godina na sceni ponovo udružio Alberta Finija (Finney) i Toma Kortnija (Courtney), legendarne Sera i Normana u filmskoj verziji Garderobera (The Dresser). Do kraja sezone očekuje se i brodvejska praizvedba.

Tekst je s posebnim umećem na engleski preveo Kristofer Hampton (Christopher), poznati dramski pisac, dramaturg i dramaturg Opasnih veza, a od pre nekoliko godina i filmski reditelj (Karington). Jasmina Reza, sa pet komada koje je napisala u poslednjih desetak godina, danas važi za najigraniju svetsku dramatičarku, već uveliko za petama čelnicima u pohodu na svetske autorske tantijeme u oblasti dramskog (što će reći, komediografskog) pozorišta, Britancu Alanu Ajkbornu (Alan Ayckbourn) i Amerikancu Nilu Sajmonu (Neil Simon).

U čemu je, pitate se, uspeh i umetnost Umetnosti? Jedini likovi komada, koji se dešava naših dana u Parizu, jesu trojica sredovečnih prijatelja. Otmeni i sofisticirani Serž, dermatolog kome ne da mira želja da postane kolekcionar umetničkih dela, jednoga dana „pljune“ ni manje ni više nego 200 000 franaka (oko 60.000 nemačkih maraka) za sliku (veličine 1,5x1,2m) na kojoj je prikazano belo na beloj pozadini. Sa iskrenošću i posebnim us- hićenjem on naglašava da na ovom remek- delu

nekog Grka, „čije slike vise i u Boburu“, može da se uoči i nekoliko izvučenih beličastih dijagonala, doduše „samo ako dobro iskolačite oči“. Seržov prijatelj Mark, aeronautički inženjer „s nogama na zemlji“ a neotesanko pun sebe, ne može da se načudi Seržovoj lakovernosti i, zacenjujući se od smeha, izjavljuje da je slika „obično sranje“. Kada svog zajedničkog prijatelja, Ivana, priupitaju šta misli o slici, ovaj sitni knjižarski prodavac i papučić izvlači deblji kraj i biva doveden do suza jer će, pošto je, jadnik, između dve vatre taktizirao s ciljem da na vatru ne doliva ulje, onoj dvojici ko- načno postati jasno šta je to što kod njega obojica ne mogu da podnesu.

U troglasnom gloženju savezništva su ipak krat- kog veka, pa jedan po jedan na tapet dolaze sva trojica i sve one njihove lične osobine koje su do tada obično prećutkivali, njihovi manjkavi izgled, pa čak i njihove grešne partnerke. Dekonstruktivizam slike pretvara se u dekonstrukciju njihovog odnosa i apstraktno umetničko delce, ni krivo ni dužno, saterace u ćorsokak prijateljstvo dugo petnaest godina. Trojica, ne preterano sličnih drugara, „kače se“ sa tolikom merom neprekrive- ne uživancije da je pomalo i čudno zašto je baš jedna slika ispala jabuka njihovog razdora i kako to jedan drugom još pre 15 godina nisu izbili oči. Pa ipak, paradoks je jasan: silni „pajtaši“, sva ta „za- kleta braća“ i „ortaci do groba“ ne samo da imaju malo čega uistinu zajedničkog, već se, štaviše, uopšte ne „mirišu“.

Pitanje zbilja nije naivno: do koje mere naklo- nost prema nekoj osobi podrazumeva i prihvata- nje njenih ukusa? Do koje mere čoveka uopšte i čine njegovi ukusi? I do koje mere u prijateljstvu valja laguckati, vrdati i sopstvena uverenja pri- lagođavati drugima? Ispada da je, ako želimo

da budemo prijateljski raspoloženi, laganje iz najboljih namera jedino što nam preostaje. Osim toga, autorka skreće pažnju na to da surevnjivost u oblasti kulture i umetnosti postaje do te mere sindrom našeg modernog života da po žustrini počinje da parira čak i političkim raspravama.

Komad je veoma smešan, elegantan i dirljiv. U isto vreme je lak i ozbiljan. Prosto da ne poveruje čovek iz kakvih sve ništavnih zakački Reza razvija budalasta čakrljanja i uspeva da „zagorča“ život svojim junacima. Kad se negde pri kraju komada iznure od koškanja, jedan priupita domaćina ima li šta za grickanje. Nađu se neke maslinke i neko- liko sledećih minuta njih trojica tako ćutke sede, mljackaju i koštice ubacuju u pepeljaru, pri čemu, naravno, svaki gleda da „koševе zabija“ tako da zaseni drugu dvojicu. Dakle, premda se radi u onoj vrsti teatra koji je dušu dao za komercijalne računice- nevelika all- star podela i dekor koji maltene čini rekvizita (venecijaneri, sto, tri stolice i prokaženi objekat)- pronicljivost, vitalnost i, što da ne, zdravorazumska logika ne mogu se poreći.

Komad koji privuče toliku publiku, razume se, ne može da prođe bez oprečnih mišljenja. Kaže se, recimo, da u vazda aktualnim i vazda praznji- kavim sporenjima modernista i tradicionalista ova predstava podilazi onim filistarskim predrasuda- ma po kojima moderna umetnost nije ništa drugo do licencirana prevara, neka vrsta zavere protiv publike. Neki kritičari nisu se čak libili da delo jevrejske autorke proglase reakcionarnim i faši- stičkim demaršom, koji podseća na čuvenu na- cističku izložbu „degenerisane umetnosti“ 1937. godine u Minhenu. S tim u vezi neki podsećaju da je poziciju svetske umetničke Meke Francuska izgubila pre više od pola veka, otprilike u isto vre- me kada su Nemci ušli u Pariz i od tada, kažu, ova

osujećena kultura, potpomognuta desničarskom inteligencijom, uporno zazire od modernizma, naročito od američkog apstraktnog ekspresioniz- ma.

Istina, u komadu se ni jednom ne pominje zašto se Seržu slika dopada. I zašto reza nije izabrala ne- kog Monea, Maljeviča ili drugog velikana kako bi protivargumentacija bila u težoj poziciji? Čak i u slučaju da to namerno nije htela, nije li ipak štafe- lajno slikarstvo dovedeno u sumnju još dvade- setih godina pa su debate u vezi sa njim pomalo bespredmetne, danas kada umetnici poput Dej- mijana Hersta (Damian Hirst) izlažu ovce u formal- dehidu? Da i ne govorimo o tome kako bi mnogo subverzivnije odjeknula teza o dekadenciji avan- garde i njenom sunovratu u establišment nego prepričavanje zgode o carevom novom odelu, koju već i vrapci pod strehama cvrkuću. Odista, sa modernom umetnošću lako je zbijati šale.

Bilo kako bilo, kada na kraju komada Serž do- pusti Marku da zarad pomirenja uništi platno a ovaj na to, posle gotovo trilerovske napetosti, digne ruke od isterivanja maka na konac i prizna da slika možda i poseduje kakvu takvu vrednost, dakle kada se, pošto se zavesa spusti, ustanovi da je nekakva budi bog s nama umetnosti, a koja nije osnažila prijateljstvo, kroz ovu apsurdnu svađu u stvari demistifikovano, mora da se većina s počet- ka nepoverljivih gledalaca nađe u čudu kada oseti da im je bar malo za srce prirasla ta neka „snežna mećava“... ta „besprekorna čistota“... to „belo na belom“... „snovi polarnog medveda“ ili kako vam god bilo po volji da nazovete to nešto.

Ljubiša Matić

LUDUS, mart 1997.

*

Drugi znak za koji drže da upućuje na nemogućnost postojanja sveta (kaže Abu Hamid, citirajući Seneku) sastoji se u tome što oni tvrde da suština sveta ne može iščeznuti, stoga što se ne može pojmiti nekakav uzrok tome, a kad je nešto neizdržljivo pa potom iščezne, onda za to mora biti nekog uzroka, bilo da je to volja večnoga- što je nemoguće jer kad bi večno, pošto najpre nije htelo njegovo iščeznuće, potom htelo da iščezne, to bi značilo da se promenilo- ili da se pretpostavi da su večno i njegova volja jednaki u svim stanjima, a da je ono što se hoće jednom nepostojeće a jednom postojeće, a ona opet jednom postojeće a jednom nepostojeće. Ono što smo rekli o nemogućnosti postojanja nečega u vremenu postajućeg po večnoj volji, upućuje i na nemogućnost nepostojanja. Tome se pridružuje još jedna poteškoća, veća od te, a to je ono što se hoće nesumnjivo delo onoga koji hoće, jer delo svakog ko prvo nije delovao, da bi potom delovao, čak i ako se u sebi nije promenio, nužno mora postati postojeće nakon što nije bilo postojeće, jer da je ostao kakav je bio pre svoje delatnosti njegovo delo ne bi postojalo ni sad.

Averroes (1126-1198)

„Nesuvislost nesuvislosti“- o beloj misli

Pisan u kamernoj fakturi, komad ART govori o jednom segmentu najakutnijih svetskih intelektualnih, ali u mnogo čemu i društvenih rebusa visoko sofisticiranih zajednica- modernoj umetnosti i pokušajima da se ona dešifruje, odredi, vrednuje ne bi li se na taj način i vrednovala i individua. Dugogodišnje, u izvesnim nanosima labavo, u nekim drugim formalno prijateljsko između dermatologa koji gaji gotovo inferalnu želju da postane kolekcionar umetničkih dela, aeronautičkog inženjera i knjižarskog prodavca istopiće se na momenat poput tanane pahulje snega zbog jednog, netom kupljenog (za ogromne novce) umetničkog dela- potpuno belog, jedva malo oslikanog platna. U najboljoj tradiciji post- post moderne Jasmini Rezi pomenuti okvir služi za preispitivanje i kritički usud tekovina moderne apstraktne umetnosti koja je početak i zenit upravo doživela u „prestonici Evrope“, ali još više za preispitivanje realnih ljudskih vrednosti i realnih društvenih kategorija od kojih je prijateljstvo samo prvi sloj. Tako ART upravo zbog svoje polivalentnosti, pokudom kolekcionarske ludosti koja je samo način da se ispriča jedna ljudska priča op žrtvama duhovne izolacije, zbog pružanja odgovora na čitav koloplet pitanja individue i njene egzistencije (samopostojanja) predmet je interesovanja ako ne i prestiža (eto još jednog intelektualnog paradoksa u paradoksu) mnogih ozbiljnih svetskih pozorišta i njihove publike. Možda ovom predstavom pokušavamo da publici postavimo pitanje, tražeći od nje da sama pronađe odgovore ali i postavi dodatna pitanja, onako kako to moderna umetnost najčešće traži od svojih konzumenata, o čemu pre svega i piše Reza.

U dramskom smislu Reza nas navodi da i mi ispričamo priču o jednom grčevitom pokušaju,

prošaranom tetanusom, groznicom, pokušaju naizgled formirane individue (Serž) da se posveti, u turbulentnoj emanaciji nečem višem, duhovnijem, manje materijalnom, pokušaju koji se mora, apsurdno, obaviti preko materijalnog, preko malograđanskog, uzimajući za sredstva materijale opozitne cilju. Ili, onu drugu priču- da se pred vrednosni sud zdravog razuma (sud koji sve više-manje ima smisla) stavi baš sve, čak i ono nepripadajuće razumu, možda pripadajuće emociji ili samo neopipljivom (Mark) da bi se, kao i u prethodnom slučaju, pošlo baš iz sopstvene zebnje, dakle emocije na put koji treba da ostvari pobedu zdravom, racionalnom, opipljivom životu. Ili, onu treću priču u kojoj je neophodno lavirati između prethodna dva principa da bi se postiglo emotivno konzerviranje, očuvanje i senzibiliteta i razuma (Ivan), priču u kojoj se isto poteže za opozitnim sredstvima- grubošću sa jedne strane, preosetljivošću sa druge strane.

Neizbežno je, tokom rada na ovoj predstavi tražiti prirodno mesto, prirodnu asocijaciju ovog komada u odnosu na neke druge umetničke medije, recimo u slikarstvu o kome se i priča. I što poniranje u tekst odmiče neprestano se javlja asocijacija recimo, De Kuningovog slikarstva. Ili, zašto je komad jasmine Reze tako jednostavan, povremeno tako apstraktan, povremeno toliko plastičan- upravo zato što je moderan toliko da se sme poigravati sa modernom. I kao kod De Kuninga sa deset metara prisustvujemo slikarskom prizoru apstraktnog tretmana, sa pet metara nam se čini da se radi o nekoj moderno transponovanoj figuraciji, sa dva metra shvatamo da je posredi realizam a bliže... gotovo da ne smemo ni da pridemo. To je moderna faktura koja je takva ne zbog neznanja, ne zbog nepoznavanja veštine,

već zbog suverenog vladanja svim veštinama kroz istoriju umetnosti.

Miomir Petrović

Iz dramaturške beleške

*

U „govoru o odnosu likovnih umetnosti prema prirodi“ Šeling kaže: „stvaralačka nauka, koja je sa beskonačnim razumom isto tako nužno povezana kao što je umetniku bit- što obuhvata ideju nečulne lepote- povezane sa onom biti koja nije prikazana čulima. Ako se srećnim i pre svega hvale vrednim može nazvati onaj umetnik kome su bogovi podarili ovaj stvaralački duh, onda će umetničko delo izgledati izvrsno u onoj meri u kojoj nam pokaže tu nepatvorenu snagu stvaranja i delotvornost prirode. Već je poznato da se u umetnosti ne može sve obaviti sa svešču, da se sa svesnom delatnošću mora povezati neka besvesna sila i da potpuna složenost i uzajamno prožimanje njih dve rađa onaj najviši element umetnosti. Dela kojima nedostaje ovaj pečat besvesne nauke prepoznaju se po osetnom nedostatku samosatanog života, nezavisnog od onoga koji ih je proizveo.“

Gotovo svi proučavaoci dela Henrija Mura slažu se u jednom: u osnovi poetike ovog vajara nalazi se lik žene- majke. Svi oblici koji dominiraju Murovim skulpturama- oblo, ispupčeno, jajoliko- upućuju na simbol začeca života, a motiv grudi i karlica na drevnost i vitalnost zemlje same. Značajno je napomenuti da se ovi oblici nahode u stvaralaštvu ovog vajara od najranijih dana, što je navelo Herberta Rida na zaključak da stvaralaštvo ovog umetnika od najranijih dana pa do zrelog doba ide u pravcu „arhetipske svesti“.

Stvarajući dela u kojima radikalno menja vekovni sistem odnosa: priroda- umetnost, zatim, oslobađajući misaone slike predmetne supstance, slikar postaje demijurg veštačke stvarnosti. Na

PRAZnom PLATNU – tom ontičkom mestu izvornog stvaralačkog akta, slikar- demijurg stvara, ili odabira elemente od kojih će sazdati delo. Tu kao i u većini mitova o rađanju sveta iz haosa nije uvek važno kakvi su ti elementi, već kakav je njihov odnos u poretku stvorene celine. Razumljivo je da se sa više elemenata mogu postići bogatiji likovni odnosi, pa ako se jednom prilikom Maljevič koristio minimumom od dva, bilo je to samo zato da bi simbolično pokazao da demijurgu i najmanji mogući broj elemenata pruža mogućnost da od njih sagradi delo. Kvadrati i krugovi mogu biti relati kao i kakav niz boja o čijoj lepoti Plotin kaže da „nastaju zahvaljujući formi koja savladava tamu materije i prisutnosti jednog netelesnog svetla koja je logos ideje.“ Za modernog slikara- demijurga manje je značajno da li je reč o geometrijskim oblicima ili bojama već je bitnija njihova međusobna relacija u kojoj se pojavljuje stvaralački duh.

Slobodan Lazarević „Zajedničko u nevidljivom“

*

Ono isto tako čudesno zadovoljava nameru ili potrebu da se vidimo živi. Stefan Malarme je sa divljenjem punim ironije govorio kako je u nekom londonskom mjuzik holu gledao predstavu koja je svake večeri privlačila veliki broj gledalaca. Uprava se ograničila na to da obezbeđujući pristojnu nagradu, izvede na scenu neki bračni par koji bi pred publikom živeo svoje večerice, upravo onako kao da su kod kuće. Pili bi čaj, pričali o onom što su radili minulog dana, govorili o vođenju kućanstva, možda bi malo prodiskutovali o onome što

su pročitali u novinama- bio je to sam život. Svi bi se na kraju zadovoljni razišli na spavanje. Zašto da ne? Možda će doći vreme kada ćemo uspeli da predstavimo samu unutrašnjost ličnosti. Čovek bi na taj način stekao jednu tačku, i možda prilično mračnu ideju o samom sebi. Priroda mu je uskratila spoznaju njegovog organizma do koga je došao obijanjem tela. Možda bi takođe u utisku koji bi mu stvorio izgled njegovog normalnog, sasvim jednoličnog delanja, i izgled prirodne i stečene mehanike na koju se svodi gotovo čitav njegov život, pronašao razloge i želju da u onom drugom delu sebe koji ne dopušta da bude fotografisan razvija žeđ, za višim vrednostima i za svim što bi ga oslobodilo osećanja da je stvoren u seriji i da živi u nizu.

Sred mnoštva razmišljanja i nekorisnih ideja koje se rađaju kada mislim o pozorištu, često se nađem između dve najjednostavnije koncepcije između kojih se moja misao kreće, i zabavlja se suprotstavljajući ih što je moguće više. To su nepostojane konstrukcije i zaludne u punom smislu reči ali taj izgled kontrasta koji otkrivam među njima i njihovo prilično često obnavljanje navedu me na pomisao da možda nešto i znači. Kada dokolica stvara na svoj način, u punoj odsutnosti svrhe i nevezanosti za bilo kakav napor, stvaraju se neke kombinacije koje možda poseduju kakvu skrivenu neotpornost i ne mogu da se svedu na ravnodušne igre slučaja.

Pol Valeri „Pozorišta“

PRODUKCIJA I TEHNIČKA REALIZACIJA

Tehnički menadžer: VOJIN BUTKOVIĆ
Menadžer tehnike i informacionih tehnologija:
GORAN MIRKOVIĆ
Dizajner: MARIJA JEVTIĆ

SCENSKA OPREMA
Krojački radovi: LJILJANA MIJAILOVIĆ, DRAGAN
MARJANOVIĆ
Stolarski radovi:
MILAN CVETKOVIĆ
Bravarski radovi: ANDREJA PETROVIĆ
Asistent dizajnera-operator:
ALEKSANDAR TERZIĆ
Nabavna služba: MILETA KOMNENOVIĆ

SCENSKA TEHNIKA
Majstor pozornice: VUČE VUČETIĆ
Pomoćnik majstora pozornice: BATO ISMAILOVIĆ,
DRAGAN ĆIROVIĆ
Dekorateri: NENAD GOLUBOVIĆ, ALEKSANDAR
ĐURĐIĆ, ZORAN SIMIĆ, MILOŠ ĆIRIĆ, TOMISLAV
RADOSAVLJEVIĆ, MIŠA MURATOVSKI, MILOVAN
MILOVANOVIĆ, NOVICA JOVANOVIĆ, MILAN
ĐONOVIĆ, ALEKSANDAR KOSTIĆ

Šef transporta: ALEKSANDAR ĐORĐEVIĆ
Transport: NIKOLA BOŠKOVIĆ, ZORAN
JANKOVIĆ, DRAGAN ĐORĐEVIĆ.

Glavni rekviziter: SAŠA PIVALJEVIĆ
Rekviziteri: BORIS JAKUŠ, MILAN RADOVIĆ,
DEJAN STOJILJKOVIĆ, MOMČILO ĐORĐEVIĆ

Glavni šminker: DUBRAVKA BUŠATLIJA
Šminker: IVANA JOVANOVIĆ, JOVANA SIMIĆ

Šef garderobe: GROZDANA STANOJEVIĆ
Garderoberi: BRANKO PETROVIĆ,
SLOBODANKA PETROVIĆ i DRAGANA RISTIĆ

Šef rasvete: RADOMIR STAMENKOVIĆ
Rasveta: DRAGAN MASLAREVIĆ, MARKO ĐOKIĆ,
DUŠKO KOVAČEVIĆ, PREDRAG PANTIĆ i MILAN
STANOJEVIĆ

Šef zvuka: DRAGAN STEVANOVIĆ - BAGZI
Zvuk: MIROSLAV PETRULJEVIĆ i LIDIJA MIROVIĆ

Video: MATIJA JOVANOVIĆ
Specijalni efekti: DANILO DUDIĆ, STRAHINJA
DUDIĆ

Fotografije: BOŠKO ĐORĐEVIĆ
Urednik programa: DIMITRIJE KOKANOV
Dizajn programa: MARIJA JEVTIĆ
Organizator projekta: JELENA FATIĆ
Menadžer prodaje: JOVANA ČUMIĆ

Šef marketinga: JOVANA STEFANOVIĆ
Referent marketinga, PR: BILJANA ŠEGO

Dramaturg: DIMITRIJE KOKANOV
Dramaturg: JELENA MIJOVIĆ

Sekretar pozorišta: BILJANA VULOVIĆ
Umetnički sekretar: MAŠA MIHAILOVIĆ
v.d. Direktor pozorišta:
NOVICA ANTIĆ

